

Park krajobrazowy Mierzeja Wiślana

Lasy Mierzei Wiślanej, w oparciu o podział na krainy przyrodniczo-leśne Mroczkiewiczza, położone są w Krainie Bałtyckiej w Dzielnicach Pasa Nadmorskiego i Żuław Wiślanych.

Dzisiejsze lasy Mierzei Wiślanej ukształtowane w trwającym około 7000 lat rozwoju historycznym mierzei stanowią rzadki i cenny teren, wymagający ciągłej ochrony krajobrazu, środowiska, okazów roślin i zwierząt oraz pomników historycznych. Wąski kształt Mierzei Wiślanej sprawia, że z każdego jej punktu jest blisko do brzegu morskiego i z drugiej strony do Zalewu Wiślanego. Wzdłuż całego wybrzeża morskiego na terenie mierzei występuje piękna, piaszczysta plaża, której szerokość dochodzi do 50 m, i która ma stosunkowo niskie bezpośrednie zaplecze wydmowe, co sprawia, że zaliczona jest do najlepszych w kraju. Naturalnym elementem zwiększającym znacznie walory turystyczne środowiska przyrodniczego są lasy iglaste, pokrywające prawie całą mierzeję. Stosunkowo dobrze zachowana struktura gatunkowa i wiekowa istniejących drzewostanów sprzyja ich wykorzystaniu rekreacyjnemu. Mając na uwadze zachowanie obszaru Mierzei Wiślanej, Wojewódzka Rada Narodowa w Elblągu podjęła w dniu 26 kwietnia 1985 roku Uchwałę nr VI/51/85 o utworzeniu Parku Krajobrazowego Mierzeja Wiślana. Obszar samego Parku Krajobrazowego obejmuje całą półwyspową część Mierzei Wiślanej znajdującą się między brzegiem Zatoki Gdańskiej a Zalewem Wiślanym. Ten (blisko 30 km) odcinek mierzei od Sztutowa do granicy z ZSRR jest utworzony przez piaszczysty wał o szerokości od 0,5 do 1,8 km. Drzewa i krzewy oraz osobliwości przyrodnicze Mierzei Wiślanej. Pod względem administracyjnym lasy Mierzei Wiślanej należą do nadleśnictwa Elbląg (Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Gdańsku) i stanowią jeden z trzech obrębów tego nadleśnictwa. Powierzchnia leśna tego obszaru zajmuje około 5500 ha i składają się na nią lasy państwowe, lasy Gdańskiego Urzędu Morskiego i lasy niepaństwowe. Drzewa iglaste zajmują 91% powierzchni, a drzewa liściaste 9%. Spośród drzew szpilkowych najpospolitsza jest sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Mniej licznie występują tu: świerk pospolity *Picea abies*, sosna czarna *P. nigra*, sosna wejmutka *P. strobus*, kosodrzewina w odmianie drzewiastej *Pinus mugho* var. *uncinata* sosna Banksa *P. banksiana* i sosna smolowa *P. rigida*. Wśród drzew liściastych należy wymienić stosownie do liczebności występowania: brzozę brodawkowatą i omszoną *Betula verrucosa* i *B. pubescens*, dąb szypułkowy, bezszypułkowy i czerwony *Quercus robur*, *Q. sessilis* i *Q. rubra*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, olszę czarną

Alnus glutinosa, jesion *Fraxinus excelsior* i osikę *Populus tremula*. Na uwagę zasługuje szczególnie bogaty udział krzewów takich jak: bez koralowy i czarny *Sambucus racemosa* i *S. nigra*, czeremcha amerykańska *Padus serotina*, jarząb pospolity *Sorbus aucuparia*, rokitnik zwyczajny *Hippophaë rhamnoides*, jałowiec pospolity *Juniperus communis* i wiele innych.

Lasy Mierzei Wiślanej po raz pierwszy objęte zostały ochroną w roku 1955. Pierwotnie były to lasy glebochronne.

Na terenie Parku Krajobrazowego Mierzeja Wiślana znajdują się dwa rezerваты przyrody: jeden Buki Mierzei Wiślanej i drugi faunistyczny Kąty Rybackie.

Rezerwat leśny Buki Mierzei Wiślanej utworzony został w roku 1962 na terenie obecnego leśnictwa Przebrno (dawne Borowo), koło miejscowości Przebrno. Chroni się tu starodrzew bukowy w wieku około 200 lat, znajdujący się blisko wschodniej granicy zasięgu tego gatunku. Buki z tego rezerwatu charakteryzują się często pięknym kandelabrowym kształtem, który najprawdopodobniej powstał w okresie młodości na skutek działania lotnych piasków i wiatrów. W literaturze o Mierzei Wiślanej znany jest opis stanowiska buka zwyczajnego *F. sylvatica* z roku 1796 (nadleśniczy von Dallwitz opisuje zwarty drzewostan bukowy).

Rezerwat faunistyczny Kąty Rybackie utworzony został w roku 1957 na terenie Leśnictwa Kąty celem ochrony stanowisk kormorana i czapli siwej. Miejsce to było wielokrotnie opisywane w literaturze z przełomu XIX/XX wieku. Najstarszy zapis pochodzi sprzed około 90 lat.

Oprócz wymienionych wyżej rezerwatów przyrody na terenie utworzonego Parku Krajobrazowego Mierzeja Wiślana spotyka się wiele rzadkich roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową. Na wyróżnienie zasługują zwłaszcza stanowiska następujących roślin chronionych:

1. Duże skupisko mikołajka nadmorskiego *Eryngium maritimum* znajdujące się koło miejscowości Piaski (dawna nazwa Nowa Karczma);

2. Stanowiska kwitnącego bluszczu pospolitego *Hedera helix* koło Przebrna i Krynicy Morskiej.

3. Drzewostany kosodrzewiny w odmianie drzewiastej *Pinus mugho* var. *uncinata* na trudnych do utrwalenia stokach wału wydmowego od strony morza i od strony Zalewu Wiślanego na odcinku od Krynicy Morskiej do Piasków;

4. Interesujące stanowiska wiciokrzewu pomorskiego *Lonicera periclymenum* i rokitnika zwyczajnego *Hippophaë rhamnoides* koło Przebrna.

5. Roślinność wydmowa.

Wśród chronionych gatunków zwierząt na uwagę zasługują głównie ptaki lądowe i wodne. Oprócz kormoranów i czapli siwej występuje na wodach Zalewu Wiślanego m. in.: łabędź niemy *Cygnus olor*,

perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps griseigena*, zausznik *Podiceps nigricollis*, rybołów *Pandion haliaeetus*, liczne mewy *Laridae*, oraz inne gatunki ptaków błotnych i wodnych. Spośród ptaków drobnych bardzo częstymi są m. in.: różne gatunki sikorek, dzięciołów i inne.

Zwierzyna leśna od roku 1979 została wzbogacona o introdukowanego tutaj daniela. Obecnie na terenie Mierzei Wiślanej żyje 28 danieli, 283 sarny, 21 dzików, liczne lisy i jenoty.

Jan Czart

OCHRONA PRZYRODY ZA GRANICĄ

Główne problemy parku narodowego Mawrovo (Macedonia, Jugosławia) w świetle ochrony jego walorów przyrodniczych i krajobrazowych

Parki narodowe w Jugosławii. Park Narodowy Mawrovo jest jednym z 15 parków narodowych w Jugosławii, których łączny obszar wynoszący 298 734 ha stanowi 1,17% geograficznej powierzchni kraju. Wskaźnik ten, wyrażający w procentach stosunek powierzchni parków narodowych istniejących w poszczególnych krajach europejskich do powierzchni geograficznej tych krajów — jest następujący: Albania 0,31, Bułgaria 0,39, Czechosłowacja 0,70, Francja 0,51, Grecja 0,25, Hiszpania 0,32, Jugosławia 1,17, Polska 0,40, Portugalia 0,65, Rumunia 0,06, Szwajcaria 0,91, Szwecja 1,06, Węgry 1,31, Włochy 0,61.

W Jugosławii na 1 mieszkańca kraju przypada przeciętnie 136 m² powierzchni objętej ochroną w parkach narodowych. Stan ten jest korzystny, ponieważ w wymienionych krajach wskaźnik ten osiąga wyższą wartość jedynie w Szwecji, wynoszącą 571 m² na osobę, zaś w pozostałych krajach europejskich jest niższy, a w większości z nich kilkakrotnie niższy, niż w Jugosławii.

Park Narodowy Mawrovo, będący jednym z 3 parków narodowych w Macedonii, został utworzony ustawą z dnia 19 kwietnia 1949 roku, uchwaloną przez Prezydium Narodowego Zebrania Socjalistycznej Republiki Macedonii.

Obszar Parku, wynoszący początkowo 11 750 ha, został w 1952 r. poważnie zwiększony i obejmuje obecnie powierzchnię 73 088 ha. Lasy zajmują 38,6% powierzchni, tzw. pastwiska leśne 8,3%, pastwiska wysokogórskie 40,2%, hale 3,5% i kamieniska 9,4%.